

water te leggen. De eerste (mits het geen nieuwe, gepapete katoen is), wordt dadelijk doornat, de tweede blijft geruimen tijd bijna droog, zuigt zeer langzaam het water op, maar als men tenslotte de beide lappen uitknijpt, komt er een veel grooter hoeveelheid water uit, dan uit de katoenen lap. Worden ze daarna beiden te drogen gehangen, dan blijkt de lap katoen reeds lang droog te zijn als de wollen lap nog nat is. Deze verhoudingen bepalen voor een belangrijk deel de bruikbaarheid voor verschillende doeleinden.

Daarna komen eenige eigenschappen, die in hoofdzaak van oeconomisch belang zijn. Katoen verdraagt hooger temperatuur van het waschwater en bijtende zeepen zonder te krimpen of al te zeer aan slijtage onderhevig te zijn. Ook in het gebruik is het veel sterker dan wol.

Hadden we dus alleen met den oconomischen kant van het geval te maken, dan zou het pleit onder alle omstandigheden ten gunste van het katoen beslecht moeten worden. Maar er moet ook rekening worden gehouden met de gezondheid, en die eischt in sommige gevallen het gebruik van wollen stoffen. Dat wil dus zeggen: er moet uitgemaakt worden, in welke gevallen wol bepaald aangewezen is, ten tweede in welke gevallen men de keus uitsluitend van eigen financiële draagkracht kan laten afhangen, en tenslotte, wanneer katoen de voorkeur verdient boven wol.

Beschouwen we in de eerste plaats de kledingstukken in verband met hun plaats ten opzichte van de huid. De huid scheidt voortdurend vocht af, waarin bovendien nog verschillende stoffen zijn opgelost. Die afscheiding is des te grooter, naarmate de kinderen jonger zijn. Men moet dus als bedekking een stof kiezen die snel vocht opneemt en die veelvuldig gewasschen kan worden. Nam men een stof, die minder snel vocht opneemt, of zou men niet vaak genoeg het kledingstuk door een schoongewasschen vervangen, dan zou door de afscheidingsproducten de huid geprikkeld worden, waardoor jeuk en ontsteking kan ontstaan.

Naar mijn meening moet men dus voor eerste bedekking van de huid katoen gebruiken, en wel hoe poreuzer het weefsel daarvan is, hoe beter. De eenigste uitzondering, die ik zou willen maken, is de navelband, die jonge zuigelingen dragen. Zoo die van katoen is, wordt de urine uit de steeds natte luiers voortdurend in opgezogen en voortgeleid naar de bekleding van het bovenlichaam, zoodat feitelijk bij elke luierswisseling het kindje geheel verschoond zou moeten worden. Dit kan men voorkomen door het navelbandje van goed flanel te maken.

Dan volgen de kledingstukken, die tusschen binnenste en buitenste bedekking worden gedragen.

In den zomer moeten ze zoo min mogelijk de verdamping van de binnenste laag beletten en dus ook van katoen zijn. Dit geldt voor wiegekinderen, die in een verwarmde kamer verblijf houden ook in den winter. Voor grootere kinderen en volwassenen lijkt het mij in een zeer vochtig klimaat, zoodat in de klei- en laagveestreken van ons land, wenschelijk, een wollen laag te nemen om de huid tegen het koude vocht te beschermen. In minder vochtige omgeving kan men de keus afhankelijk stellen van de buitenste bedekking. Is die voldoende, om al te groote verdamping (die afkoeling te weeg brengt) tegen te gaan, dan bestaat er geen bezwaar tegen het gebruik van katoen, maar neemt men als buitenste bedekking uit zindelijkheidsoverwegingen, bij voorbeeld als werk- of speelkleding katoen, dan moet daaronder een wollen kledingstuk worden gedragen.

Tenslotte de buitenste bedekking. Deze dient om al te sterke verdamping uit de diepere lagen en dus te sterke afkoeling van de de huid, te voorkomen. Zij moet dus vooral bij koud, droog weer uit wol bestaan, maar ook bij zeer vochtig weer, om te voorkomen, dat de binnenste bedekking behalve het vocht van de huid ook nog vocht van buiten opzuigt. Voor wiegekinderen kan men gerust de wollen deken als buitenste bedekking laten gelden, en alleen buiten en bij zeer guur weer met een wollen jasje armen en schouders, die steeds boven de dekens worden gehouden, beschutten. Kruipende en pas loopende kleuters, die nog een zeer sterke vochtscheiding van de huid hebben, moeten, zoolang het niet zeer warm is, hetzelfde buitenste, hetzelfde als tusschenlaag, een wolletje blijven dragen, vooral zoolang ze niet geheel zindelijk zijn en dus de kans op afkoeling door verdamping nog groot is. Oudere kinderen, die voortdurend in beweging zijn en daardoor een eventueel verlies aan warmte snel weer aanvullen, kunnen, vooral als zij verstandig gehard zijn, reeds eerder hun wollen kleding door katoenen vervangen. A. M. E. BEERNINK—TRIP.

DE OPENLUCHTSCHOLEN.

WIL mevrouw Beernink—Trip ons nu toch eens helpen? Ons —.

Want ik zal wel niet de eenige zijn, die loopt te tobben over de openluchtscholen. Eerst hoorden we er zoo nu en dan eens van — nu is het al openluchtschool wat de klok slaat. De feuilleton van Brusse in de N. Rott. Crt. heeft ons de Rotterdamsche openluchtschool aan den Schiedamschen Singel beschreven, de gewoonten en gebruiken aldaar — moltonnen pakken over alles heen tot onder de oksels. — Brusse heeft ons even aangetoond, hoe zeer het denkbeeld openluchtschool veld wint. —

Ik heb al statistieken gezien, van kinderen, eerst zóó en zóó vaak verkouden — nu nooit meer. — Onderwijs eerst geen resultaten, wegens te zwakke gezondheidstoestanden — nu knappertjes-knap. —

En bij dat alles ben ik toch maar *blijven* bibberen.

En ik heb den hemel gezegend, dat ik nog net, net, mijn kinderen veilig binnen zal hebben, thuis van school, eer allerwege de wanden zullen wegvallen — op het Zuiden als 't kan — op 't Westen als het moet. Hier op den Schiedamschen Singel — op het Westen. —

Mijn kinderen zijn in de buitenlucht zooveel als weinig anderen. Winter en zomer. Ze tennissen, ze roeien — 's morgens om zeven uur, begin Maart, op de Maas, in den fellen Oostenwind. — Ze zwemmen den heelen zomertijd door, weer of geen weer, ze houden van lange wandelingen. Gedurende hun Lageren-School-tijd zijn ze elk jaar drie maanden in de bosschen geweest, nu, op de H.B.S., hun heele zomervacantie — laat niemand zeggen, dat ik ooit de heerlijkheid van de frissche lucht, de zegen ervan voor hun opgroeïende lichamen, heb gekleineerd.

Maar om ze *stil* te laten zitten met een heele wand van hun lokaal open — volgens Brusse's inlichtingen alleen gesloten bij zér slecht weer — daar zou ik heel wat op tegen hebben. Wij zelf zijn bar en bar openluchterig en koud opgevoed. Uren en uren werken in onverwarmde kamers, alleen met de felste vorst een petroleumkachelletje — niemand vond daar wat in. Vader en Moeder niet — wij zelf niet. Wel zaten we in allerlei fantastische kledij, zoodat nu de

openlucht kinderen in hun moltonpakken. Maar nóg voel ik de koude voeten, de koude handen.

We slapen met open ramen, in alle weer en wind. — Nóg voel ik de zalige glorie van het oogenblik, waarop ik van mijn eigen verdiende geld een warmwaterkruijk ging koopen. Want gekregen zou ik 'm nooit hebben in onze huishouding, op harden ingericht. Maar ook voel ik de elende nog van het lang wakker liggen door de koude voeten, en het eindelijk inslapen en het wakker komen met tenminste het kuiltje waarin je met je zitvlak hebt gelegen, warm — en je dan zóó keeren en kronkelen, dat je ijsvoeten in dat holletje terecht komen en je eindelijk goed slaapt.

Ik leg ten stelligste verband tusschen de kwalen van mij en die met me opgroeiden aldus — en onze openluchtvoeding en gewenning aan kou lijden. Die kwalen zijn voor ons één allemaal: neuralgieën in de eerste en heftigste plaats — dan jicht, en gewrichtsrheumatiek, en rheumatiek.

En o! neen! o neen! stellig niet als kwalen van den naderenden ouden dag — heelemaal niet! Even in de twintig begon de beroerdigheid van ons heele stel. Bij al het openluchtlevens, dat mijn kinderen leiden, heb ik steeds de grootste zorg, dat ze nooit koude zullen lijden. Geen Spartaansche gekheden met onverwarme slaapkamers en open ramen als 't meer dan drie graden vriest. — Blij fellen kouden wind de deuren en ramen dicht — het ventileert genoeg door de retsen.

Als ik mijn toestemming zou geven om ze op een school te doen, waar ze met een heelen wand open zouden zitten, alleen bij het allerslechtste weer niet, zou er heel wat moe-ten gebeuren.

Ik bibber als ik aan de kinderen der openluchtscholen denk. Ik bibber voor hen van October tot April.

En ik vraag aan mevrouw Beernink—Trip:

Toc, leg U 't nu eens uit. —

Bereiden we deze kinderen niet een toekomst van neuralgie, neuritis, jicht, ischias, gewrichtsrheumatiek?

Toen we onder de twintig waren, voelden we 't nog niet. Maar uitstel is geen afstel. —

Ik bibber als ik langs den Schiedamschen Singel kom. En als ik dan het troepje in de tram ontmoet, het troepje dat er vandaag komt, en zie, dat 't de zwaksten, de ellendigsten zijn — de onderkruipseltjes, de snippertjes — beentjes als stokken, vingertjes als garnalen, gezichtjes van niets, met te heldere oogen, dan word ik een beetje wrevellig, omdat we misschien heel erg onbekookt en onbesuisd achter Amerika aanloopen en ineens zinkt een vreeselijk woord in me, dat ik gehoord heb toen ik met een kring menschen sprak, die óók tobden over het probleem Openluchtscholen: „Probeeren we soms de „survival of the fittest“?

Ach, op slot van zake is voor ons allen doodgaan 't ergste niet. —

Maar te leven met pijnlijke kwalen, opgedaan door de nieuwlichterij van „die boven gesteld zijn“, is wél erg en zéker voor hen, die op 't oogenblik nog in hoofdzaak de openluchtscholen bevolken.

Mevrouw Beernink—Trip, ik tob en ik bibber — wij tobden en wij bibberen — helpt U ons? S. LUGTEN-REYS.

EEN WOORD VAN U DOET GRIJPEN NAAR DE PEN OM ZICH ALS ABONNE OP TE GEVEN. SPREEK GIJ, DIE „HET KIND“ WAARDEERT, DAT WOORD!

DE SONDRSCHULEN TE BERLIJN.

I.

IN ons land zijn scholen voor Buitengewoon onderwijs of allerlei gebied — voor Zwakzinnigen — Doofstommen — Blinden — Hardhoorenden enz. Maar voor één groote categorie van kinderen missen we ze nog: voor de *spraakgebrekkigen*. Er wordt wel van verschillende kanten gewerkt, maar m.i. nog te zwak gewerkt.

Natuurlijk stuit men bij klassikaal onderwijs aan spraakgebrekkigen op tal van moeilijkheden — die in de loop van mijn artikel vanzelf ter sprake zullen komen. — Dit is ook één van de redenen — waarom Holland, dat toch werkelijk vooruitstrevend mag heeten in zijn onderwijs, nog geen scholen voor spraakgebrekkigen heeft. Duitsland en Oostenrijk zijn ons vóór geweest. — Dit zal geen verwondering wekken, als we weten, dat alles, wat we tot nu toe over spraakgebreken en hun behandeling weten, ofkomstig is van Duitsche geleerden. We vinden dan scholen voor spraakgebrekkigen in Hamburg, Berlijn, Weenen. Zelfs Kopenhagen is een internaat voor spraakgebrekkigen rijk. Daar aan de Hollandsche opleiding tot spraakleeraar, hoewel theoretisch steeds beter wordend, practisch nog veel ontbreekt, voelde ik juist in mijn eigen practijk als spraakleeraars de behoefte, die scholen in hun werk en organisatie te leeren kennen en daar gelukkig de Hollandsche en Duitsche vacaties niet samenvielen heb ik de maand Augustus doorgebracht als volontair op de verschillende Sonderschulen te Berlijn. We hadden ons verzekerd van een verlofbrief van het Duitsche ministerie van Onderwijs. Het scheen, dat door buitenlanders veelvuldig gebruik werd gemaakt van de gelegenheid tot volontairen. De scholen zijn er op ingericht. De kinderen zijn er aan gewend en de rectoren en leerkrachten der verschillende scholen staan de bezoekers met de meeste bereidwilligheid ter zijde.

In Berlijn zijn thans drie Sprachheilschulen en een seminarium ter opleiding van spraakleeraars. Ons werk nam een aanvang aan de 2e Sprachheilschule onder leiding van rector Lindemau. Van hem ontvingen we ons Hospitationsplan voor die week. Eerst wilden we echter 't een en ander van de inrichting weten en daarom vertelde Herr Lindemau ons het volgende:

De bevolking van onze Sprachheilschulen bestaat uit alle lagen der maatschappij. De schoolarts, die op de gewone scholen rondgaat, zendt de kinderen, die hij meent dat daarvoor in aanmerking komen, naar tandarts, zenuwarts, oor-, neus- en keelspecialist. En deze artsen maken uit, of het kind verwezen moet worden naar de Sprachheilschule. De rector neemt het kind dan in ontvangst en gaat eenige dagen na, of het werkelijk bij hem hoort, of dat het gezonden moet worden naar de school voor zwakzinnigen. Dikwijls staan de patientjes natuurlijk op de grens, wat het werk heel moeilijk maakt. Zijn de kinderen van hun spraakgebrek genezen, dan keeren ze weer naar hun vroegere school terug. De moeilijkheid in dit systeem is, dat er geëischt en verwacht wordt, dat het onderwijs steeds zal aansluiten. Dit is een zware taak voor de spraakleeraars, omdat te naast het onderwijs er tijd gevonden moet worden voor de spraakheelkundige behandeling; 2e omdat het doorsneespraakgebrekkige kind niet intelligent is en... nerveus, waardoor de rust in de klas met veel meer inspan-